



En perle i det indiske hav

Anne Haugen Wagn

Det er ikke mange fellestrekk mellom Sri Lanka og Norge, men ett av dem er at begge nasjonene har åtte steder på verdensarvlista. Tilknytningen ellers er at Sri Lanka i mange år var et av våre hovedsamarbeidsland for utviklingshjelp, og at Norge deltok aktivt i fredsprosessen der i forbindelse med borgerkrigen på 2000-tallet.

Jeg har vært på Sri Lanka mange ganger. Om du skulle velge dette reisemålet, har du mange valg: Strandliv, regnskoger, hektisk storbyliv, buddhistiske minnesmerker eller en festningsby med verdensarvstatus.

Et av de åtte verdensarvstedene på Sri Lanka er festningsbyen Galle, som ligger sør på øya. Skuer du sørover fra bymurene herifra er neste landfaste område Antarktis! Byen har en uvanlig lang sjøfartshistorie og er blant de best bevarte og eldste fortene i Asia. Kan historien om denne byen dokumenteres så langt tilbake som til kong Salomon i Bibelen? Min ivrige og entusiastiske guide Juliet Coombe slår følge på bymurene og har mange fortellinger. - I følge James Emerson Tennant var Galle havnen der kong Salomon skaffet seg elefanter, papegøyer og smykkesteiner. Men mer pålitelig er nok historien om den egyptiske matematikeren Claudius Ptolemy, grunnleggeren av den moderne geografien. Han maktet å lage et kart over Sri Lanka som han og grekerne kalte Taprobane. Kartet er 2000 år gammelt, og det var så nøyaktig at det ble brukt i mer enn 1600 år.

Vi er nede fra den friske brisen på bymurene. På gateplan er lufta klam, og vi må sno oss mellom trehjulinger, syklistene og fotgjengere. Juliet fortsetter. - Marco Polo kom til Galle i 1292. Den store marokkanske globetrotteren Ibn Battuta kom hit i 1344. Og den kinesiske sjøfareren Zheng He kom til Galle første gang i 1406. Og mange andre, fra Kina, Arabia og vesteuropeiske land kom handelsmenn for å kjøpslå om det viktige krydderet. Det var kanel, pepper og muskat, alt svært viktig for å gi smak og dempe lukten av bedervet mat. Og for medisinske formål. Krydderhandelen var av en slik betydning at med en sekk muskat fra India kunne du kjøpe et byhus i London. Kanel var enda mer verdifullt. Et gram var like mye verdt som sin vekt i gull.

På UNESCOs verdensarvliste

Alle kafeene, butikkene og hotellene har kommet som en følge av at Galle i 1988 kom på UNESCOs verdensarvliste. Det kom penger til renovering og ombygging, men med krav om en streng regulering og beskyttelse av bygningsmassen. Samtidig skal turistenes behov ivaretas. Jeg besøkte Galle første gang i 1985, da byen var en samling slitne, falleferdige rekker av hus, der det var mer sannsynlig å møte geiter enn turister i gatene. Nå har byen blitt så polert med sine fasiliteter og moderne uttrykk at den historiske autentisiteten står i fare for å blekne. I Galle Fort er 80 ulike nasjonaliteter bosatt, med skoler, moskeer, buddhistsenter, og kirker. Alle samarbeider, muslimer og buddhister, katolikker og familer, og ekteskap på tvers av kulturer er vanlig. Det er 400 bygninger langs de fem hovedgatene i Galle, der byggematerialene er koraller fra havbunnen rundt byen, men også murstein og ballast fra skipene som kom i havn her gjennom århundrene. Mange av husene er som arkitektoniske smykker. De illustrerer alle den internasjonale innflytelsen som så sterkt har preget Sri Lanka. Her er derfor både arabisk, portugisisk og nederlandske stilarter. 100 av husene er fra før 1850, men det er også nyere hus av stor arkitektonisk og historisk betydning, for eksempel hus i art deco-stil fra 1930-tallet.

De gamle hotellene og gjestehusene fra kolonitida er de siste årene blitt oppgradert til moderne standard. Amangalla er det lekreste, tidligere kjent under navnet New Oriental Hotel fra 1863, og som da ble regnet blant de første store hotellene i Asia. I foajeen møter jeg nå på wifi og moderne, smakfull srilankisk design. Men det knirker fortsatt i de gamle hotelltrappene av mørkt tropisk treverk. Duften av pussemiddel og forfriskende røkelse under de gamle takviftene gir meg fortsatt en stemning av god og stemningsfull «colonial style».



Turisten som vil ha de langsomme spaserturene i den milde brisen fra det indiske hav finner en behagelig rute på de gamle festningsmurene, der også lokalbefolkningen gjerne samler seg. Det er alltid et vennlig smil å møte.

VOC – et mektig multinasjonalt selskap

Nasjonalmuseet er lokalisert i det nederlandske varehuset fra 1668. Bygget symboliserer den tunge innflytelsen nederlandsk kolonisering har hatt på Sri Lanka. Galle kom til å bli det nest største hovedkvarteret, etter Jakarta, til dette mest suksessrike multinasjonale selskapet som fantes på 1700-tallet. Varehuset, som har initialene VOC (Vereenigde Oost-Indische Compagnie) strekker seg over nesten hele Dronningens gate og er det største bygget i Galle. Et gedigent minnesmerke over det imperiet av handel Nederland representerte gjennom dette selskapet. Her ble formuer av krydder, men også ris, voks og perler vaktet på av soldater døgnet rundt. Rep produsert i Galle var også et etterspurt produkt. Den øverste etasjen i varehuset var forbeholdt enda mer eksklusive varer, som tøy fra India, kinesisk silke og porselen.

Det aller mest betydningsfulle var likevel kanel. Den søte barken fra kaneltreet, blandet med pepper og nellik må ha parfymert tropeluften i Galles gater. Den viktige posisjonen som Galle hadde tok slutt først da engelskmennene gjorde Colombo til sin havneby på slutten av 1800-tallet.

Festningsbyen Galle greide seg godt da tsunamien i 2004 feide over strendene på Sri Lanka. Mens provinshovedstaden og strendene omkring ble hardt rammet. Minst 4500 mennesker skal ha druknet i denne delen av landet. Også de mange gamle skipsvrakene som hvilte i sanden rundt fortet ble slukt av den store bølgen. Slik tapte byen noe av sin rike sjøfartshistorie.

En rik historie

Turistene er tilbake på Sri Lanka, etter borgerkrigens avslutning i 2009. Til dette landet som har så lange tradisjoner i å ta imot besøkende, eller skal vi si inntrengere?

Historien om Sri Lanka, eller Ceylon som var navnet på øya fram til 1972, strekker seg flere tusen år tilbake i tid. Singaleserne og tamilene bosatte seg på Sri Lanka i de første århundrene e.v.t. Men hvem kom egentlig først? Skal det være en folkegruppe som skal kreve hjemstavn på denne øya, så må det være veddaene, for de utgjør urbefolkningen på Sri Lanka. Veddaene hører til blant verdens eldste folk, og kan spores tilbake flere tusen år før vår tidsregning.

Kolonihistorien starter med portugiserne som kom i 1505. I 1650-årene var en ny europeisk stormakt kommet på arenaen, nederlenderne, og som Portugal måtte slåss med. Flere slag ble utkjempet mellom de to nasjonene. Mellom 1658 og 1796 var det nederlenderne som tok styringen over Sri Lanka. Mange spor etter denne perioden finner man fortsatt, i lovverket, i matvaner, språk og kultur, og ikke minst i arkitekturen. Noen av de beste eksemplene på nettopp nederlandsk arkitektur finner man i byen Galle. Så kom britene. De gjorde Sri Lanka til en engelsk kronkoloni, frigjøringa fra England kom i 1948. I 1983 startet den blodige borgerkrigen mellom tamilene og singaleserne. Mer enn 80.000 mennesker ble drept, hundretusener flyktet, før en fredsslutning kom på plass i 2009.

Reisetips

Kandy og den hellige tanna

En turist på Sri Lanka må sikre seg en tur til Kandy. Der er det to severdigheter: Den botaniske hagen og tannens

tempel, som også er registrert på UNESCOs verdensarvliste. For nesten 1600 år siden skal en indisk prinsesse ha smuglet en gammel tanna til Sri Lanka. Den påstås å ha tilhørt Buddha. Han skal sjøl ha sagt at alt skulle brennes, men en munk fulgte ikke Buddhas ønske, raket tanna ut av likbålet, og etter mange viderverdigheter havnet den i Kandy. Hvert år blir skrinet tanna er bevart i, lagt på ryggen til en elefant og vist fram i gatene i Kandy. En stor prosesjon og festival knyttes til denne begivenheten, som arrangeres hvert år ved fullmåne i juli/august, og regnes som en av årets store begivenheter på Sri Lanka.

